

Protokoll fört vid besök hos Polismyndigheten Värmland, arresten Karlstad, den 27–28 oktober 2011

Inledning

På uppdrag av justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger besökte enhetschefen Sven-Åke Jansson, tillsammans med biträdande enhetschefen Gunilla Bergerén, områdesansvariga föredraganden Moa Skerfving samt föredragandena Elisabeth Sjöblom, Lars Olsson och Magnus Wickman, den 27–28 oktober 2011 Polismyndigheten Värmland, arresten Karlstad.

Parallellt med besöket genomfördes ett besök hos Kriminalvården, häktet Karlstad (dnr 5033-2011). Under det besöket intervjuades ett tiotal intagna, varav flertalet hade suttit anhållna i arresten i Karlstad.

Bakgrund

Justitieombudsmännen har enligt lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO-instruktionen) tillsyn över dem som utövar offentlig verksamhet för att tillse att dessa följer lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden. JO:s tillsyn omfattar bl.a. polisen. Ombudsmännen ska särskilt tillse att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet iakttar regeringsformens regler om saklighet och opartiskhet och att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter respekteras i den offentliga verksamheten.

Av 5 a § i JO-instruktionen framgår att justitieombudsmännen därutöver fullgör de uppgifter som ankommer på ett nationellt besöksorgan enligt det fakultativa (frivilliga) protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Syftet med det fakultativa protokollet är att upprätta ett system för regelbundna besök, genomförda av oberoende internationella och nationella organ, på platser där personer hålls frihetsberövade för att förebygga tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Det internationella besöksorgan som inrättats enligt protokollet, The Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT), besökte Sverige 2008.

Besökens genomförande

Besöken inleddes med att JO:s medarbetare togs emot av personal från polismyndigheten och Kriminalvården. Från polismyndigheten deltog biträdande operative chefen Christer Löf och biträdande chefen för Polisområde Syd Johan Ekstrand, tillika biträdande arrestföreståndare.

Därefter förevisades arresten och häktet vid en rundvandring. JO:s medarbetare granskade arrestant- och omhändertagandeblad, tillsynsblad, fängselprotokoll, incidentrapporter och rapporter om användandet av OC-spray. Samtal fördes även med personal och intagna.

Besöket avslutades med en sammanfattande genomgång. Vid genomgången närvarade från polismyndigheten länspolismästaren Dan Persson och operative chefen Rolf Sandberg samt Christer Löf.

lakttagelser m.m. vid besöket

Organisation m.m.

Från polismyndighetens sida anfördes sammanfattningsvis följande. Polismyndigheten har åtta arrestavdelningar som finns på polisstationerna i Karlstad, Kristinehamn, Filipstad, Hagfors, Torsby, Sunne, Arvika och Säffle. – Polisarresten i Karlstad är underdimensionerad. I arresten finns fem tillnyktringsceller och fyra celler för anhållna. Det förhållandevis få antalet celler medför att frihetsberövade kan behöva transporteras till andra polisstationer, t.ex. Kristinehamn eller Arvika. Detta är resurskrävande och till men för de frihetsberövade. Vid platsbrist kan berusade personer placeras i anhållningsceller och anhållna föras till häktet, i mån av plats. – Det finns ingen tillnyktringsenhet vid sjukhuset i Karlstad varför berusade personer skrivs in på arresten efter förmansprövning av vakthavande befäl. Förmansprövning kan även ske på distans. Kvinnor som omhändertas eller grips i andra polisområden förs till arresten i Karlstad där kvinnlig arrestpersonal finns att tillgå. – Vid arresten tjänstgör sju fast anställda arrestvakter, varav en på deltid. För att täcka personalbehovet används också timanställda arrestvakter och polispersonal. Arresten bemannas alltid av minst två personer. Vid riskhelger och vid större evenemang ökas bemanningen till tre personer. – Den fast anställda personalen har utbildning i bl.a. konflikthantering och självskydd. Överfallslarm bärs av arrestvakterna och ett antal fast monterade larm finns i lokalen. Övervakningskameror finns vid arrestens avvisiteringsdel och i korridorer samt på arrestens rastgård. – En sjuksköterska, vars tjänst delas med häktet, finns att tillgå dagtid under vardagar. Logistiktjänster som tvätt och mat köps av häktet. – Vissa säkerhetshöjande åtgärder har vidtagits med anledning av ett självmord i arresten januari 2011, arbetet är dock ännu inte färdigt.

Celler och andra utrymmen

Män avvisiteras i avvisiteringsdelen av arresten. Kvinnor avvisiteras i cellen av kvinnlig personal. I en av korridorerna finns en väggfast träbänk, inga övriga väntutrymmen finns. Kläder och skor tillhandahålls.

Det finns ett rum för förhör och advokatbesök, en dusch samt två toaletter varav en med halvdörr.

Anhållna ska erbjudas möjlighet att duscha en gång dagligen. Vid samtalen med frihetsberövade uppgav vissa att de inte hade informerats om möjligheten att duscha eller använda kläder som polisen tillhandahåller.

Anhållningscellerna har följande utrustning: en väggfast säng med madrass bäddad med papperslakan, ett väggfast bord och en bänk. Det finns ett fönster, försett med persienn vars blad i normalläget är nedvinklade. En av cellerna är utrustad med toalett.

Utrustningen i en tillnyktringscell består av en galonklädd madrass och kudde samt en vattenautomat och ett fönster med nedvinklade persiennblad.

Celler och hygienutrymmen ska städas dagligen. Det framfördes från personal att städningen var bristfällig i anhållningscellerna liksom i det mindre rum där intagnas tillhörigheter förvaras i skåp.

Berusade personer tillses var 15:e minut eller oftare vid behov. Anhållna tillses vid måltiderna, fyra gånger dagligen och när de själva påkallar hjälp. Vid behov sker tätare tillsyn.

Rastgårdar och rökutrymmen

Anhållna erbjuds möjlighet till daglig utomhusvistelse på arrestens rastgård. Rastgården är försedd med visst skydd mot nederbörd och en bänk. Rökning är tillåtet på rastgården i samband med måltider (fyra gånger dagligen). Jacka och skor tillhandahålls.

Information om rättigheter och kontakt med omvärlden

I denna del antecknas inledningsvis följande¹. Vid sitt besök i Sverige 2008 uppmärksammade SPT att information till frihetsberövade om deras rättigheter inte gavs på något systematiskt och enhetligt sätt av polisen. Rikspolisstyrelsen uppgav i anslutning därtill att det fanns ett utkast till informationsblad men att man av olika skäl inte hade färdigställt detta. SPT rekommenderade att informationsbladet borde

---

¹ SPT:s rapport och regeringens svar finns tillgängliga på www.ohcr.org/english/bodies/cat/opcat/spt_visits

färdigställas så fort som möjligt och därefter distribueras till samtliga polisstationer.

I sitt svar på SPT:s rapport anförde regeringen att informationsblad, på 40 olika språk, hade färdigställts och gjorts tillgängligt för samtliga polismyndigheter i december 2008.

En kopia av informationsbladet bifogas detta protokoll.

Vid besöket bekräftades att informationsblad finns tillgängligt digitalt för all polispersonal. Vid samtalen med frihetsberövade framkom emellertid att det inte alltid delades ut. Att det fanns brister i detta avseende bekräftades av personal som JO:s medarbetare samtalande med. En svensk och en engelsk version av bladet fanns uppsatt på en anslagstavla vid avvisiteringsdelen i arresten. Anslagstavlan var placerad på en vägg bakom avrapporterande polismans skrivbord. Vid samtal med personal framkom vidare att information om rättigheter inte heller lämnades muntligen vid frihetsberövandet utan först i samband med förhör enligt 24 kap. 8 § rättegångsbalken.

Anhöriga kontaktas om den frihetsberövade begär detta och det kan ske utan men för utredningen. Personal vid kriminaljouren kontaktar anhöriga. Socialjouren har en egen lokal i polishuset och kontaktas alltid, liksom vårdnadshavaren, när det är ungdomar mellan 15 och 18 år som frihetsberövats. Ungdomar under 15 år förs inte in i arrestlokalen utan får vänta i receptionen eller i något annat neutralt rum.

Ingen särskild information lämnas om klagomålsprocedurer. Vid ett klagomål tar stationsbefälet kontakt med den klagande och vidtar adekvata åtgärder, t.ex. upprättar en polisanmälan. Vanligaste klagomålen rör bemötandefrågor.

Synpunkter på restriktioner framförs genom advokat. Inga sociala kontakter erbjuds förutom böcker och tidningar. Väntetiden på försvarare är enligt polisen ca 2–3 timmar, men det framkom vid samtal med frihetsberövade, att man under helger ofta inte fått träffa någon försvarare utan att det första mötet skett först på måndagen i nära anslutning till häktningsförhandlingen. Väntetiden på jourhavande tolk uppgavs vara ca 1–2 timmar.

Hälso- och sjukvård m.m.

En sjuksköterska från häktet besöker dagligen arresten, dock inte under helger. Sjuksköterskan bedömer om läkare ska tillkallas. Under övriga tider beslutar vakthavande befäl om detta. Behov av läkemedel bestäms av sjuksköterskan som doserar och lägger tabletter i särskilda dosetter. Vid behov av medhavda mediciner kontaktas i första hand sjuksköterskan, men när hon inte är i tjänst kontaktas sjukhuset av utredande polis för kontroll av läkemedlet. Om det av förpackningens etikett framgår att läkemedlet skrivits ut till den frihetsberövade delas läkemedlet ut, enligt ordination, av arrestpersonalen.

Häktet har tillgång till två konsultläkare; en allmänläkare som tjänstgör fyra timmar i veckan och en psykiatriker som tjänstgör en dag varannan vecka. Vidare finns det två sjuksköterskor varav en på deltid. Sjuksköterskorna tjänstgör dagtid måndag till fredag. Sjuksköterska träffar alla nyintagna. En klient kan skriftligen begära att få träffa sjuksköterskan. Det är sjuksköterskan som avgör vem som ska få träffa läkare. Behovet av sjukvård antecknas i sjukjournalen och den intagna kan oftast få svar samma dag eller under veckan på sin framställan.

Sjuksköterskan håller ankomstsamtal vid arresten med personer som sannolikt kommer att bli häktade. Samtalet rör frågor om bl.a. pågående vård, allergier, psykosocial situation och önskemål om läkarkontakt. Den intagne erbjuds vaccinering och provtagning för hepatit och hiv. Det krävs samtycke av klienten för att sjuksköterskan ska kunna kontakta vårdcentral, inhämta journaler eller tala med polisen eller arrest- eller häktespersonalen om den intagnas medicinska tillstånd och behov. Om samtycke lämnas upprättar sjuksköterskan en omvårdnadsrapport till häktespersonalen. När en medicinsk bedömning gjorts i arresten dokumenteras detta i patientjournalssystemet, PMO, och notering görs att mötet ägt rum i arresten.

Vid samtal med personal framfördes synpunkter på att det vore önskvärt att polisen tar med intagna personers mediciner i samband med gripandet eller när någon hämtas till förhör.

Arrestpersonalen är polispersonalen behjälplig vid kroppsvisitationer och topsning och urinprovstagning. Blodprovstagning utförs på sjukhus. Ett särskilt sjukvårdsrum finns där läkare utför undersökningar. Frihetsberövade informeras dock inte om möjligheten till sjukvård. Noteringar om sjukvård förs i arrestliggaren.

Avslutande genomgång

JO:s medarbetare redogjorde för vad som framkommit vid besöket.

Polismyndigheten anförde bl.a. följande. Arrestlokalerna är ett stort problem och motsvarar inte behovet. Det finns för få celler och en dialog förs med Rikspolisstyrelsen om en eventuell utbyggnad av befintliga lokaler. Ekonomiska förutsättningar saknas att anställa flera arrestvakter, vilket medför att polispersonal tjänstgör i arresten.

Vid den avslutande genomgången tillfrågades polisen om rutiner för dokumentation av underrättelse till anhöriga när frihetsberövande skett. Polisen bad att få återkomma i frågan. I ett e-postmeddelande den 1 november 2011 uppgav Christer Löf att information om huruvida anhörig underrättats tidigare noterades på aktomslaget, att detta numera inte sker och att det normalt inte heller görs någon notering i DurTvå (datoriserad utredningsrutin tvångsmedel). Christer Löf uppgav vidare dels att direktiv om dokumentation av underrättelse till anhörig kommer att

föras in i rutinbeskrivningen, dels att myndigheten beslutat att åtgärder ska vidtas för att säkerställa att frihetsberövade informeras om sina rättigheter.

Jag har tagit del av protokollet, som inte föranleder några åtgärder från min sida.

Hans-Gunnar Axberger